

József élete

Lekció: Zsolt. 32.1-7, Ef. 4.25-5.2.

Textus: Gen. 38

2003. febr. 16

Gazdagrét

"Igaza van velem szemben..."

Az elmúlt héten, az előző fejezet alapján Józsefről hallottunk. Az álmokat látó elkényeztetett ifjút testvérei egy kútba dobják, ahonnan midjánita kereskedők kihúzzák, és eladják rabszolgának Egyiptomba. A következő fejezetben arról olvasunk, mi történik Józseffel Potifár házában. Hogyan kerül a Szentírásban e két fejezet közé közé Júda és Támár története? Miért szakítja meg azt, ami a legfontosabbanak tűnik: mi lesz Józseffel Egyiptomban? Mi köze mindehhez Júdának és Támárnak, ennek a vérfertőzést sem leplező botrányos történetnek?

Többek szerint a 38. fejezet véletlenül került ide, semmi jelentősége nincs a Józseffel kapcsolatos események szempontjából. Ez azonban nem így van. Nemcsak azért, mert az előző fejezet szerint Jákób nemzetségének a története kezdődött el Józseffel és testvéreivel (37.2) - Júda pedig ugyanúgy Jákób fia, mint József -, hanem azért is, mert ebben a fejezetben több olyan téma felbukkan, ami fontos Mózes első könyvében. A probléma az utód körül vetődik fel; amint ez Ábrahám, Izsák és Jákób életében is megtörtént. A történet végén a kisebbik, Perc, lesz az első - amint láttuk Jákób és Ézsau, de József és testvérei esetében is.

De van ezeknél egy még fontosabb indoka a szentírónak arra, hogy ez a történet itt szerepeljen. Ez pedig Júda jellemének, jellemformálódásának a bemutatása. Ne tévesszük szem elől, hogy ez az egy fejezet legalább húsz évet ölel át, hiszen Júda gyermekeiről hallunk, akik megszületnek, majd felnőnek, megházasodnak, és ketten meg is halnak közülük. Kövessük nyomon, milyen ember Júda, és milyen felismerésre jut ebben a húsz évben! Ha ez nem történik meg vele, sohasem lesz az az ember, akit József történetének későbbi részében ismerünk meg Júda személyében.

I. Júda, az öntörvényű

Júdát úgy ismerjük meg, mint egy vezető, keményszívű, gyakorlatias embert, aki nem kíván parancsolni kitörő indulatainak.

Az előző fejezetben Józsefen kívül Jákóbnak két fia szerepel név szerint. Rúben, az elsőszülött az, aki szeretné Józsefet megmenteni a testvérek gyilkos indulatától. Júda, Jákób és Lea harmadik fia pedig az, aki azt mondja, hogy ne ölje meg, hanem inkább adják el. Ebben az ötletben részben szerepet játszik az, hogy Júda nem akar testvérgyilkosságba keveredni, de az is megmutatkozik, hogy Júda nagyon is gyakorlatiasan kezeli a pénz kérdését.

Történetünk azzal kezdődik, hogy Júda elválik családjától, és feleségül vesz egy kánaáni nőt. A szentíró megfogalmazása azonban többet sejtet: *"Ott meglátta Júda egy Súa nevű kánaáni embernek a leányát, elvette, és bement hozzá."* A "látta" és "vette" igék egymás utáni használata mindig emlékezteti Mózes első könyvének olvasóját arra, amikor ezzel a sorrenddel először találkozott: *"Az asszony úgy látta, hogy jó volna enni arról a fáról szakított [vett] a gyümölcséből, evett..."* (Gen. 3.6.) Úgy tűnik, Júda elég gyors döntést hozott, amely azonnali kívánságaira épült.

Júdának rövid időn belül három fia születik. Amint Ér, a legidősebb felnőtt apja feleséget szerez neki; így kerül a családba Támár. Ért azonban Isten gonosznak tartja, ezért meghal. A következő mondat Júda szájából így hangzik: *"Menj be a bátyád feleségéhez, vedd el őt, mint a sógora, és támassz utódot a bátyádnak!"* Semmi nyoma megrendülésnek és gyásznak. Júda kemény ember.

Ónán engedelmeskedik is és nem is. Az akkori szokásoknak megfelelően feleségül veszi bátyja özvegyét, Támárt, és - a szövegből kiderül - rendszeresen vele is hál. Ugyanakkor gondoskosik

arról, hogy Támár ne fogadjon meg. Használja az asszonyt, de utódot nem támaszt neki. Pedig az özvegynek erre van igazán szüksége, és ez a korabeli törvények szerinti kötelessége is. Úgy tűnik, Onánnak az a bűne, hogy ezzel szembekerül Istennel, aki azt ígérte üknagyapjának, Ábrahámnak, hogy megáldja, megsokasítja, és nagy néppé teszi. Annyian lesznek, mint az égen a csillag, mint a föld pora. Isten elveszi Onán életét is - Júda részéről gyásznak, fájdalomnak nyoma sincs a szövegben.

Ezután Júda azt mondja Támárnak, hogy maradjon addig özvegy, amíg legkisebb fia fel nem nő, akkor majd Sélá elveszi feleségül. Kiderül azonban, hogy esze ágában sincs odaadni egyetlen megmaradt fiát annak a nőnek, aki mellet a két idősebbet már elveszítette. Az évek telnek, a fiú felnő, és Támár is rájön, hogy Júda nem teljesíti ígérteit és kötelességét. Közben meghal Júda felesége, akinek a nevét még mindig nem tudjuk. Júda megvigasztalódott, olvassuk itt, de mi ez Jákóbbhoz képest, aki nem akart vigasztalódni...

Támár, aki eddig csak passzív szereplő volt, cselekvésre szánja el magát. Prostitúálnak öltözik és kiül az út szélére, ahol Júda fog elhaladni. A férfi ismét hű önmagához, amint meglátja megkívánja, és be akar menni hozzá. Gyorsan megegyeznek, hogy a fizetség egy kecskegödölye lesz, Támár azonban zálogot kér Júdától. Így kerül hozzá pecsétnyomója, amely egy zsinóron függ, valamint botja, ami egy feltehetően gondosan faragott remekmű. A pecsétnyomó és a bot Júda tekintélyét, tehetőségét jelzik. Olyan mindezeket átadni egy idegennek, mintha valaki ma személyi igazolványát vagy bankkártyáját nyújtaná át.

Meglepő, hogy Júda ezt az ígérteit azonnal teljesíteni akarja. Haladéktalanul elküldi barátját a fizetéssel, aki hiába érdeklődik a környéken, nem találja a "parázna nőt". Ennek oka azonban nem más, mint hogy szeretné visszakapni személyes értékeit. Amikor saját érdekéről van szó, emlékszik arra, amit ígért, amikor Támáréről, megfélemlítették róla... A nőt Hirám nem találja, ezért Júda így szól: *"Tartsa meg magának, hogy gúnyt ne úzzanak belőlünk!"* Valóban elég kellemetlen lehet, hogy egy befolyásos ember egy prostituáltat kerestet olyan helyen, ahol az ott élők szerint nincs ilyen.

A hallottak alapján Júda kemény szívű, csak a saját érdekeit szem előtt tartó, a szenvedélyei által mozgatott ember. Olyan valaki, akinek világos elképzelése van a dolgok menetéről, és elvárja, hogy minden úgy történjen, ahogy ő akarja. Most azonban hamarosan csapdába kerül. Nevetséges lesz, pedig el akarja kerülni. Támár, az idegen, a kánaánita özvegy gyermeket vár tőle...

II. "Igazán van velem szemben"

Hamarosan elérkezik a szembesítés ideje. Júdának jelentik, hogy menyé paráználkodott, hiszen terhes. Támár Sélá jegyesének számít, ezért bűne a házasságtöréssel egyenértékű. Júda kiadja a parancsot, hogy vigyék és édessék meg. Támár azonban elküldi apósának annak személyes tárgyait: *"Attól a férfitől lettem terhes, akinek a holmija ez. Nézd meg jól, kié ez a pecsétnyomó, zsinór és bot?"* És akkor elhangzik a történet legfontosabb mondata: *"Igazán van velem szemben, mert nem adtam őt a fiamhoz."* Sőt, úgy is fordíthatnánk, hogy "igazabb nálam, mert nem adtam őt a fiamhoz."

Támár, a kánaánita özvegy, aki egy prostituált szerepét játssza el igazabb, mint Júda, aki csak azt halogatta, hogy a fiát hozzáadja? Azt kell mondanunk, hogy igen. Egyrészt azért, mert - amint Júda is kimondja - ő hozta Támárt ebbe a helyzetbe. Támárral visszaélnék, nincs szava és joga, senki a családban. Nem kapja meg azt, ami a korabeli szokások és törvények szerint jár neki. Mindezért Júda a felelős, aki ezt felismeri és elismeri. Észreveszi a másik embert, a kifosztottat, a megalázottat. Ugyanakkor van egy másik oldala is az ilyen önmagunkkal való szembesülésnek. Amikor az ember meglátja valós önmagát, amikor az teljes súlyával nehezedik rá, akkor nem méricskél. Ilyenkor az ő bűne a leghatalmasabb.

Júdában tehát valami megváltozik. Többet itt nem tudunk meg róla, de időben nem sokkal később, amikor éhínség lesz Kánaánban és a testvérek elmennek Egyiptomba, ahol Józseffel találkoznak, egy megváltozott Júdával találkozunk. Továbbra is ő a vezető, de kemény szíve helyett együttérzése lesz nyilvánvaló. Júda azért könyörög majd Józsefnek, aki még nem leplezte le magát, hogy ne Benjámint, apja másik kedvenc gyermekét tartsa magánál rabszolgának, hanem inkább őt. Hiszen ha Jákób Benjámint is elveszti, biztosan belehal fájdalmába (Gen. 44.14-34).

A másik ember nyomorúságának szívünkkel való felismerése, saját hamisságunk beismerése nélkül nincs változás és gyógyulás. Életünk legjelentősebb vonatkozása az, hogy átformálódunk-e egyre inkább Jézus Krisztus képére. Erre választott ki, hívott el és váltott meg bennünket a mi mennyei Atyánk. Ez és nem más a mérce, amivel egykor megméretünk. A változás pedig nehéz.

Az átformálódás egy folyamat, amelynek vannak áttörés jellegű pontjai. Olyan alkalmak, amikor az ember szembesül valóságos önmagával. Amikor úgy alakulnak az események, hogy akarattal szemben lelepleződünk. Amikor olyan egyértelművé válik bűnös voltunk, mint amikor újra Júda szeméi elé kerülnek személyes holmijai.

Lehetséges, hogy ezen a ponton azonosulni tudsz vele. A szembesítés megtörtént, és azzal közdesz, hogy mit cselekedjél. Gyakran az erőszakot választjuk. Júda is megpróbálhatná elhallgattatni Támárt. A vádaskodás, az ellenségesség, a nyílt támadás a sarokba szorított ember jellemzője. Egy másik álmegoldás a menekülés, az elrejtőzés. Valaki előtt lelepleződöttél? Akor elkerülsz, nem beszélsz vele, megszakítod a kapcsolatot. Sokkal könnyebb ez is, mint kimondani, hogy neki van igaza, sőt, ő igazabb nálam. Az ellentámadás és az elrejtőzés védekezés. Annak az embernek az eszközei, aki nem akarja elismerni saját bűnét. Aki nem kész megváltozni.

Dávid zsoltárában azonban azt mondja, hogy boldog az az ember, aki elismeri és megvallja bűnét. Az az áldott, aki nem takargatja sem vádaskodással, sem bújkálással. Mert annak, akinek minden energiája saját hamisságának rejtegetésére megy el, felemésztődik az élete. Az, aki Isten és a másik ember előtt kimondja, hogy a másíknak van igaza, legyen az ember vagy éppen az Úr, felszabadul és meggyógyul.

Isten Szentlelke az, akinek ereje átformál bennünket Krisztus képére. Tapasztalatom szerint ez úgy történik, hogy először valamivel szembesülünk. Valamit meglátunk magunkból, ami fáj, ami elszomorít, és amiből Jézus segítségével szeretnénk megváltozni. Meg kell változni, mert - azt is látjuk - ha ez nem történik meg, annak súlyos következményei lesznek. Ha megláttuk, elismertük, elkezdhetünk "dolgozni" rajta. Ennek egyik része, hogy rendszeresen az Úr elé visszük imádságban. Ha minden nap imádkozunk, hogy az Úr bocsásson meg és formáljon át, jobban tudunk figyelni rá napközben. Tudatosává válik, hogy ez rossz, hogy változni akarunk, és hogy Isten Szentlelke velünk van mindig és mindenhol, és kész segíteni. Megoszthatjuk mindezt egy testvérünkkel is, aki megkérdezi időnként, hogyan alakul az életünk, akivel együtt imádkozhatunk, aki kész figyelmeztetni, meginteni.

Befejezésül hadd olvassam fel, amit, amit a lekcióban olvastunk az Efézusi levélből. Engedjük, hogy az Úr megvizsgáljon, szembesítsen minket önmagunkkal. Ha valamiben megint, mondjuk ki: igazad van velem szemben. Kérjük és fogadjuk bocsánatát, valamint Szentlelkének átformáló munkáját.

Ef. 4.25-32.